

Bijlagen:

- Ledenlijst Collectief Wieringerrandmeer
- Zienswijze ingenieursbureau boorsma b.v. betreffende het Milieueffectrapport Wieringerrandmeer d.d. 3 juni 2009
- E-mail van de heer T. Mooijmaijers, gedeputeerde, d.d. 4 maart 2008
- Zienswijze LTO Noord afdeling Wieringerland/Collectief Wieringerrandmeer betreffende IER, LER, ontwerp intergemeentelijk structuurplan Wieringerrandmeer en ontwerp partiële herziening Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord d.d. 30 mei 2006
- Beantwoording brief LTO door de heer T. Hooijmaijers, februari 2008

Aan de gemeenteraden van Wieringermeer en Wieringen en
Provinciale Staten van Noord-Holland
Mevrouw G. van Deutekom
Postbus 1
1777 ZG HIPPOLYTUSHOEF

Doorkiesnummer: 023-5162258

Datum: 30 mei 2006

Referentie: NH/EL/MvD/06.059

Faxnummer: 023-5310139

Betreft: **zienswijze IER, LER, ontwerp intergemeentelijk structuurplan Wieringerrandmeer en ontwerp partiële herziening Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord**

Geachte heer, mevrouw,

Met belangstelling hebben LTO Noord afdeling Wieringerland en het Collectief Wieringerrandmeer kennis genomen van de Integrale Effectrapportage met de onderliggende rapporten van de LER, MKBA en de Sociaal Economische Effectstudie, het ontwerp Intergemeentelijk Structuurplan Wieringerrandmeer en de ontwerp partiële herziening Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord.

LTO Noord en het Collectief Wieringerrandmeer maken graag gebruik van de gelegenheid hun zienswijze kenbaar te maken. Achtereenvolgens zullen we ingaan op:

1. De belofte van een Wieringerrandmeer
2. De Landbouw Effect Rapportage (LER)
3. Sociaal Economische Effectstudie
4. Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse (MKBA)
5. Integrale Effect Rapportage (IER)
6. Ontwerp Intergemeentelijk Structuurplan Wieringerrandmeer
7. Ontwerp partiële herziening Ontwikkelingsbeeld NHN

Ad 1 De belofte van een Wieringerrandmeer

In de ontwikkelingscompetitie 'De belofte van een Wieringerrandmeer' in 2003 wordt aangegeven dat een groot randmeer het waterbeheer in de Kop van Noord-Holland kan verbeteren door vergroting van het bergingsvolume van schoon en zoet water. Bovendien krijgt het randmeer dan de kans om de huidige land- en tuinbouw in het gebied te versterken, maar ook om de geplande bloembollenteelt en glastuinbouw in de Wieringermeer te faciliteren. Het randmeer biedt dan ook kansen voor structuurversterking van de land- en tuinbouw. Tevens wordt aangegeven dat de agrarische identiteit als uitgangspunt geldt bij de planontwikkeling.

Bestuurlijk is ook vanuit de opeenvolgende verantwoordelijke samenwerkingsverbanden diverse malen aangegeven dat de aanleg van het randmeer de positie van de land- en tuinbouw versterkt. Tevens is destijds richting de agrarische sector aangegeven dat als het randmeer negatieve effecten heeft op de land- en tuinbouw, de aanleg vanzelfsprekend niet meer aan de orde kan zijn of dat er een aangepast plan komt.

De jury van de ontwikkelingscompetitie heeft Lago Wirense gekozen om met name de scherpe analyse van de waterkwaliteit. Lago Wirense stelde daarbij een ontwikkeling voor die de hoge waterkwaliteit centraal stelt, ook ten behoeve van de facilitering van water aan de land- en tuinbouw.

Vanaf medio 2001 heeft LTO Noord en later ook het Collectief Wieringerrandmeer aangegeven te verwachten dat de aanleg van het Wieringerrandmeer negatieve effecten heeft op de land- en tuinbouw in het gebied. Daarbij is aangedrongen op een LER, ruim voordat de planontwikkeling gestalte zou krijgen. Hoewel reeds in 2002 door de provincie is toegezegd dat er een LER zou komen is deze pas bij de IER uitgevoerd. Op deze wijze zou vroegtijdig

duidelijk worden welke effecten de aanleg van het randmeer heeft op de land- en tuinbouw zodat daarmee in de planontwikkeling rekening gehouden kon worden. De planontwikkeling is echter doorgegaan zonder rekening te houden met de effecten op de land- en tuinbouw.

Jammer genoeg moeten LTO Noord en het Collectief Wieringerrandmeer vaststellen dat de door haar voorspelde negatieve effecten van de aanleg van het randmeer volledig zijn uitkomen.

De afgelopen vijf jaren hebben LTO Noord en het Collectief Wieringerrandmeer op een zeer intensieve en constructieve wijze meegewerkt en meegedacht met veel verschillende bestuurlijke en ambtelijke projectorganisaties die trekker waren bij de ontwikkeling van het Wieringerrandmeer. Ook zijn vele tientallen gesprekken gevoerd met de overheden en (maatschappelijke) organisaties die betrokken waren bij de planontwikkeling van het randmeer. Het doel van LTO Noord en het Collectief Wieringerrandmeer hierbij was om, uitgaande van het gegeven dat het Wieringerrandmeer maatschappelijk en politiek gewenst is, werkbare afspraken te maken over het perspectief en toekomstmogelijkheden van de agrarische bedrijven in en nabij het plangebied. Aldus wordt een maatschappelijke wens gerealiseerd in combinatie met versterking van de agrarische structuur in het gebied. Denk hierbij aan afspraken over de ontwikkelings- en verplaatsingsmogelijkheden van de agrarische bedrijven binnen en nabij het plangebied. Het maken van afspraken over de gevolgen van de aanleg van het randmeer is zoals bekend tot nu toe op niets uitgelopen.

De belofte van een Wieringerrandmeer met ook positie- en structuurversterking van de land- en tuinbouw, is daarmee niet uitgekomen. Het is triest om te moeten constateren dat in de LER genoemd wordt dat de kansen voor de land- en tuinbouw alleen maar liggen op het terrein van verbreding op agrarische bedrijven.

De aanleg van het Wieringerrandmeer is voor LTO Noord en het Collectief in de huidige vorm dan ook onaanvaardbaar.

Ad 2 Landbouw Effect Rapportage (LER)

In de startnotie LER wordt aangegeven dat met de LER wordt beoogd:

- aanvullend op de IER onderzoeksvragen te beantwoorden met betrekking tot de toekomst van de agrarische sector in relatie tot het Wieringerrandmeer;
- de land- en tuinbouwbelangen volwaardig en objectief in het besluitvormingsproces over de ruimtelijke ontwikkelingen te kunnen meenemen.

Daarbij zullen zichtbaar worden gemaakt:

- de directe en indirecte effecten van functiewijzigingen;
- de uit te voeren maatregelen om voor de omliggende landbouw goede productieomstandigheden te behouden;
- op welke wijze nadeelscompensatie kan worden gegeven voor de eventuele nadelige gevolgen voor de bedrijven rondom het Wieringerrandmeer.

LTO Noord constateert dat de LER een globale uitwerking geeft op strategisch niveau. Vooral bij de huidige landbouwkundige situatie, de autonome ontwikkeling en bij de effecten van het planconcept maken wij hieronder diverse opmerkingen en aanvullingen. Tevens geven we een aanzet voor een vervolg op de LER.

Vanwege het niet nakomen van de toezeggingen van overheden bij het maken van afspraken over het perspectief en toekomstmogelijkheden van de agrarische bedrijven in en nabij het plangebied, het mislukken van de pilot bedrijfsverplaatsing Koom-Lont en de tegenwerking bij de verplaatsing/uitbreidingsplannen van het pluimveebedrijf Doppenberg zagen LTO Noord en het Collectief zich genoodzaakt zich terug te trekken uit de begeleidingscommissie LER. De landbouwsector kon niet anders toen bleek dat afspraken structureel niet nagekomen werden en dat de landbouw aan een lijntje werd gehouden. Vervolgens zijn er op initiatief van de nieuwe voorzitter van de stuurgroep Wieringerrandmeer, de heer J. van Zijl, afspraken gemaakt om de mislukte pilot Koom-Lont te evalueren en de verplaatsing van het bedrijf van Doppenberg vorm te geven. Door de moeizame handelswijze van de gemeente Wieringermeer en de provincie Noord-Holland bij de verplaatsing van het bedrijf van Doppenberg is het vertrouwen bepaald niet hersteld.

De afspraak over de uitvoering van de LER is zoals reeds aangegeven eerder genomen dan tijdens het opstellen van de IER. Het doel van de LER moet dan ook niet alleen zijn het op een rij zetten van de effecten op de land- en tuinbouw, maar vooral ook volwaardige inbreng bij de planontwikkeling. Dat is naar onze mening onvoldoende uit de verf gekomen in de LER en vervolgens ook in de IER. In de LER zijn de drie planvarianten als uitgangspunt

genomen. Vanuit landbouwperspectief is het mogelijk om aan te geven wat de meest gewenste ligging, vorm en grootte van het randmeer is. Daarmee wordt recht gedaan aan de bestaande agrarische activiteiten in het gebied. Bij het planconcept wordt gesproken over de bouw van ongeveer 2.400 woningen in het plangebied. Dat is inmiddels achterhaald.

Huidige landbouwkundige situatie

In de LER wordt ervan uitgegaan dat het modale agrarische bedrijfsinkomen vergelijkbaar is met het gemiddelde in de provincie Noord-Holland. Naar onze mening is de positie van de land- en tuinbouw in het plangebied in vooral de Wieringermeer qua structuur, opvolging en inkomenspositie sterker dan gemiddeld in Noord-Holland. Dat blijkt onder meer uit het feit dat de gemiddelde bedrijfsintensiteit, bedrijfsgrootte, investeringscapaciteit en grootte van het melkquotum hoger is dan in Noord-Holland. Dat had in de LER tot uiting moeten komen middels een inventarisatie op bedrijfsniveau onder de betrokken ondernemers. Daarmee is het sociaal-economisch belang van de land- en tuinbouw in het gebied onderschat en de genoemde omzetcijfers zijn dan ook te laag. De conclusie dat de realisatie van het Wieringerrandmeer een jaarlijkse omzetzijfers van 8,4 miljoen euro tot gevolg heeft kunnen we dan ook niet onderschrijven. De opmerking dat 20% van de bedrijven sowieso in de nabije toekomst hun bedrijf wil beëindigen is niet onderbouwd.

De interactie tussen de agrarische gebieden op Wieringen en in de Wieringermeer is groot. Genoemd wordt dat tien tot twaalf bedrijven onderdeel uitmaken van deze interactie waarbij over en weer gebruik gemaakt wordt van landbouwgronden. Er wordt niet alleen gebruik gemaakt van elkaars landbouwgronden, er zijn ook bedrijven die gronden in eigendom/pacht hebben op zowel Wieringen als in de Wieringermeer.

Aangegeven wordt dat 80% van de bedrijven op Wieringen doet aan agrarisch natuurbeheer en daarvoor een vergoeding krijgt. Wij merken op dat deze activiteiten slechts voor enkele procenten bijdragen aan het agrarische inkomen op deze bedrijven. Voor een duurzaam landschapsbeheer op Wieringen zijn dan ook aanvullende instrumenten op de subsidieregeling agrarische natuurbeheer noodzakelijk. De LER had deze voor het voetlicht kunnen brengen in de vorm van een gebiedsfonds waaruit gebiedsgerichte groene en blauwe diensten worden vergoed.

De Wvg is niet op 19 april 2004 gevestigd, maar 2 maanden eerder op 24 februari 2004 door besluiten van Burgemeester en Wethouders van Wieringen en de Wieringermeer. Deze zijn vervolgens op 19 april 2004 verlengd door de beide gemeenteraden. In de LER wordt aangegeven dat de bedrijfsontwikkeling in het plangebied sindsdien stagneert. Dat is onjuist. Sinds de planontwikkeling vanuit de sturgroep Water Bindt omstreeks 2000 is er reeds sprake van stagnerende bedrijfsontwikkeling in het gebied.

Tot het plaatsen van windturbines in de polder Waard-Nieuwland zijn wel degelijk initiatieven genomen door de betrokken ondernemers. Echter, de gemeente Wieringen en de provincie hebben in afwachting van het randmeer aangegeven niet mee te willen werken aan de planologische procedures.

Wij onderschrijven hetgeen in de LER staat over de variatie in bodemopbouw en dat deze op korte afstand sterk kan variëren. Er is sprake van een bonte mengeling van bodemsoorten, ook op perceelsniveau. Dat heeft inderdaad grote en deels onvoorspelbare geohydrologische gevolgen op bedrijfs- en perceelsniveau. Dat dient nader uitgewerkt te worden met veldonderzoek.

Nadrukkelijk stellen we vast dat in de LER wordt genoemd dat bij het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord ruimte is geschapen voor 1.250 ha bloembollenteelt in de Wieringermeer. Deze autonome ontwikkeling zou onder andere gedragen moeten worden door voldoende zoet water uit het Wieringerrandmeer.

Aangezien in de plannen de watervoorziening alleen gewaarborgd wordt voor de teelt van gras, granen en suikerbieten, stellen wij nadrukkelijk vast dat in en nabij het plangebied ook veel aardappelen, maïs, vollegrondsgroente en bollenteelt voorkomen. Daarmee vervalt de optie om de watervoorziening voor het gebied via het randmeer te faciliteren.

Het geschetste wateraanvoersysteem op blz. 27 is onjuist en onvolledig. Voor het plangebied komt het oppervlaktewater voor infiltratie via het Wieringerrandkanaal uit het IJsselmeer en niet deels uit het Waardkanaal. Op de kaart op blz. 27 zijn ook niet alle toevoersloten aangegeven.

Autonome ontwikkelingen

Wij stellen met nadruk vast dat volgens de LER op basis van de berekeningsresultaten van Witteveen+Bos in de autonome situatie op Wieringen grondwaterstandverhogingen te verwachten zijn van 6 tot 13 cm in 2030.

In de Wieringermeer wordt alleen langs het IJsselmeer een stijging berekend van 5 tot 10 cm. In de rest van het gebied is er geen sprake van een grondwaterstijging. Wat betreft de kwel en wegzijging wordt berekend dat in de Wieringermeerpolder tot 2100 sprake is van een vrijwel constante kwel en afvoer. Op Wieringen en de aangedijkte polders is in eerste instantie sprake van een lichte toename van de kwel en afvoer, vervolgens neemt in Haukes, Stontele en Waard-Nieuwland de kwel weer af. Volgens het Raamplan Bescherming tegen wateroverlast van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier voldoet de Wieringermeer aan de inundatie- en wateroverlast-normen en is er dus vanuit dit oogpunt tot 2050 geen waterberging nodig, zoals een randmeer.

Dit zijn belangrijke constatering in het licht van de effecten die de aanleg van het randmeer heeft op de land- en tuinbouw.

In de land- en tuinbouw in het plan- en studiegebied is een trend gaande naar schaalvergroting, intensivering, vergroening (meer grasland) en ketenversterking. Bij schaalvergroting moeten we denken aan een gemiddelde groei van 3-5% per jaar. Bij intensivering gaat het om bijvoorbeeld de teelt van bollenteelt en tuinbouwgewassen. Dat komt onvoldoende tot uiting in de LER. Met name de behoefte aan voldoende zoet water voor facilitering van deze autonome ontwikkeling wordt niet uitgewerkt.

Veel producten die in het plangebied worden geteeld zijn geen onderdeel van het gemeenschappelijke landbouwbeleid van de EU. Denk hierbij aan de aardappelteelt en tuinbouwgewassen. De inkomensdervingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid worden niet voor 75% gecompenseerd. Het beleid is erop gericht om te komen tot 60% compensatie. Goede marktprijzen voor de land- en tuinbouwproducten kunnen prijsverlagingen vanuit het gemeenschappelijk landbouwbeleid compenseren. In tegenstelling tot de tekst op blz. 34 is inmiddels wel duidelijk hoe het suikerbeleid vanaf 2006 ingevuld gaat worden. Wij onderschrijven hetgeen in de LER staat over de kansen van het nieuwe suikerbeleid voor mogelijkheden van de teelt in de Wieringermeer.

Met nadruk stellen we, met de LER, vast dat er in de autonome ontwikkeling van de land- en tuinbouw sprake is van vergaande reductie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen tot 95% in 2010 ten opzichte van 1998. Door de invoering van het nieuwe mestbeleid, nieuwe technieken en managementmethoden zal er de komende jaren sprake zijn van een voortzettende forse reductie van de uitspoeling van stikstof en fosfaat vanuit de land- en tuinbouw. Dat is onvoldoende in de LER opgenomen.

In de tekst wordt gesproken over opbrengstderving. Bijvoorbeeld 5% minder opbrengst wordt als minimaal effect gezien. De praktijk is dat juist deze 5% de marge (inkomen) is voor een ondernemer. Dat heeft daarmee een grote invloed op het inkomen van de bedrijven.

Aangegeven wordt dat de aanleg van het Wieringerrandmeer onderdeel uitmaakt van de robuuste verbindingzone De Noordboog. Na onderzoek is gebleken dat voor het westelijk deel van De Noordboog de ambitie van een robuuste ecologische verbinding op dit moment niet haalbaar is. Het westelijk deel van de Noordboog wordt daarom gerealiseerd volgens de landschapsvariant. Daarmee wordt beoogd een impuls te geven aan met name de agrarische structuurverbetering in combinatie met recreatieve en landschappelijke waarden en potenties.

Overigens zijn hiervoor nog geen middelen beschikbaar gesteld. Het uitgangspunt dat in het plangebied De Noordboog een autonome ontwikkeling is, kunnen we absoluut niet onderschrijven. De Noordboog is in het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord ruimtelijk niet gereserveerd. De aanleg van het randmeer wordt gezien als invulling van De Noordboog in het oostelijk deel. Daarmee kan het geen autonome ontwikkeling zijn. In tegenstelling tot de tekst in de LER op blz. 35 is de robuuste verbindingzone De Noordboog ook geen onderdeel van de EHS. Landelijk gezien heeft De Noordboog geen prioriteit. Daarom wordt het ook niet gefinancierd door het Rijk.

In tegenstelling tot het genoemde in de LER kan nieuwe natuur wel degelijk in het kader van Natura 2000 gebiedenbeleid leiden tot beperking van de bedrijfsvoering van de bedrijven. Ondernemers met uitbreidingsplannen moeten op dit moment bijvoorbeeld bij de zogenaamde natuurbeschermings- en VHR-gebieden aantonen dat de bedrijfsontwikkeling geen gevolgen heeft voor de instandhoudingsdoelstellingen van de habitats in de beschermde gebieden. Verwacht mag worden dat het plangebied op termijn aangemerkt gaat worden als beschermd gebied.

Wij verwachten in tegenstelling tot de LER op blz. 48 wel een toename van wildschade bij de aanleg van nieuwe natuur. Daarvoor is aanvullend onderzoek noodzakelijk. Op dezelfde pagina wordt aangegeven dat bruinrot bij een goed beheer in toom is te houden. De praktijk bewijst het tegendeel, dat is niet haalbaar.

In de periode van de aanleg van het randmeer is niet alleen het risico aanwezig van toenemende onkruiddruk. De praktijk van alle dag bij grote projecten in het landelijk gebied is dat de onkruiddruk vrijwel een onbeheersbaar probleem is.

Effecten van het planconcept

De effecten van het planconcept van het randmeer op de land- en tuinbouw zijn enorm. Er is sprake van een sterke kweltoename, grondwaterstijging tot 40-50 cm en een sterke toename van het zoutgehalte van de kwel in de omgeving van het plangebied.

In de LER wordt aangegeven dat Domeinen de te verplaatsen bedrijven uit het plangebied met voorrang kan inplaatsen in vrijkomende bedrijven verderop in het studiegebied. Deze stelling is niet onderbouwd. De praktijk is, met de diverse ruimtelijke ontwikkelingen in de Wieringermeer, zoals Agriport A7, en het uitblijven van afspraken met agrariërs in het plangebied, dat zelfs een achterstandspositie opgelopen wordt. De opmerking dat alle bedrijven uit het plangebied in te plaatsen zijn in de Wieringermeer is dan ook voorbarig.

Gezien de negatieve effecten van het randmeer op de positie van de landbouw op Wieringen zullen zich daar geen verplaatsers vestigen. Er zal eerder sprake zijn van nog meer wegtrekkende agrariërs van Wieringen. Dat is volkomen in strijd met de wens om het huidige landschap op Wieringen zoveel mogelijk in stand te houden.

Hetgeen is genoemd over acht beëindigende bedrijven van de in totaal dertig in het plangebied is niet onderzocht op bedrijfsniveau. In feite ontbreekt het aan een inventarisatie van de mogelijkheden in de Wieringermeer in de vorm van een grondbalans. De vragen: hoeveel grond komt er de komende jaren vrij, hoeveel grond vragen schaalvergrotende ondernemers en hoeveel grond is er nodig voor verplaatsers, moeten hierbij centraal staan. De wenselijkheid van het instellen van een grondbank in de regio is niet uitgewerkt. Een sturend actief grondbeleid op regionale schaal is nodig. Daarmee wordt voorkomen dat er concurrentie plaatsvindt tussen de ondernemers in het gebied met als gevolg hogere verplaatsingskosten die uiteindelijk door de overheid betaald moeten worden.

Volgens de studie zullen maar liefst twaalf bedrijven ten zuiden van het randmeer sterke negatieve effecten ondervinden van grondwaterstijging (tot 50 cm), een sterke toename van kweldruk (vermatting) en een versterkte verzilting (ten opzichte van de autonome ontwikkeling). Voortzetting van het huidige gebruik is in feite niet meer mogelijk. Hetzelfde geldt voor de westkant van Wieringen waar vermatting optreedt en zelfs veehouderij niet meer mogelijk wordt geacht. Gesuggereerd wordt om de schade te compenseren via de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer. Dat is voor ons onbespreekbaar. Deze bedrijven dienen onder dezelfde condities als de bedrijven in het plangebied behandeld te worden, dat wil zeggen: mogelijkheden aanbieden voor bedrijfsverplaatsing onder dezelfde voorwaarden. De ondernemers in de omgeving van het randmeer mag geen aangepaste bedrijfsvoering opgelegd worden.

Het niet meer faciliteren van de autonome ontwikkelingen in de land- en tuinbouw in de vorm van voldoende en zoet water uit het Wieringerrandmeer is voor ons onbespreekbaar.

De milieusituatie in relatie tot de bedrijfsontwikkeling is onvoldoende uitgewerkt bij de regelgeving van Natura 2000 en de Natuurbeschermingswet. Door de extra natuurontwikkeling zal de vraatschade aan landbouwgewassen toenemen. De nadeelscompensatieregeling bij het Vooroeverproject in het Amstelmeer kan als voorbeeld dienen. De gevolgen van het verdwijnen van de brug en doorgang via polder Nieuwland en het ontmoedigen van verkeer via De Haukes vormen een bedreiging voor de bedrijfsvoering van een tiental agrarische bedrijven die zowel land in eigendom/pacht en gebruik hebben op Wieringen als in de Wieringermeer. In de LER is niet ingegaan op de effecten op onderdelen binnen de agribusiness bij de aanleg van het randmeer. Wij verwachten dat de kritische massa van onderdelen van de agribusiness onder druk komt te staan door de diverse ruimtelijke ontwikkelingen, waaronder het randmeer. En dat vooral de grondgebonden agribusiness zich genoodzaakt ziet zich terug te trekken uit het gebied.

Gezien de langdurige fasering bij de aanleg van het randmeer dreigen de ondernemers in het gebied over een groot aantal jaren op slot komen te staan. In feite is er sprake van een uitrookbeleid. Van belang is dat de ondernemers zo snel mogelijk verplaatst worden. Hierover dienen vooraf bindende afspraken te worden gemaakt.

In de LER is niet onderzocht welke effecten er optreden op de bedrijven in het plangebied en daaromheen bij de langdurige gefaseerde aanleg van het meer. Denk hierbij aan de watervoorziening, bedrijfsontwikkeling, flora en fauna e.d.

Ten behoeve van het faciliteren van de autonome ontwikkeling in de land- en tuinbouw kan het niet zo zijn dat de toevoer van voldoende en goed oppervlaktewater in de lucht blijft hangen met het aankondigen van nadere onderzoeken over de mogelijkheden, wel of geen toevoerpip vanuit het IJsselmeer e.d. Voor de aanleg van het meer en bij de planontwikkeling moet duidelijk gemaakt worden hoe de watervoorziening voor de land- en tuinbouw gewaarborgd wordt. Het verminderen van de kweldruk door tussendrainage is geen oplossing omdat daardoor het zoutgehalte toeneemt in het oppervlaktewater.

Het inschakelen van agrariërs in de vorm van agrarisch medegebruik van open ruimten in het plangebied is alleen zinvol als er aanvullend op de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer perspectievolle afspraken worden gemaakt over zogenaamde groene en blauwe diensten voor de bedrijven die dat op prijs stellen.

Vervolg op LER noodzakelijk

De genoemde negatieve effecten op strategisch niveau maken het noodzakelijk dat er een vervolg aan de LER wordt gegeven. De aard en omvang van de nadelige effecten moeten in een vervolgonderzoek van de LER nader onderzocht worden tot op bedrijfs- en perceelsniveau. Vervolgens dienen daarover voor de uitvoering van de plannen sluitende afspraken gemaakt te worden in de vorm van een convenant en/of nadeelscompensatieregeling. De genoemde aanbevelingen in de LER zijn onvoldoende structureel van aard. Er dient een evaluatieprogramma te komen gedurende de aanleg van het meer.

Er moet eerst een uitvoerig monitoringsprogramma opgezet worden om de nulsituatie goed in beeld te brengen. In tegenstelling tot eerdere toezeggingen van de provincie en afspraken met de stuurgroep Water Bindt is geen uitvoering gegeven aan het vaststellen van de nulsituatie tot op perceelsniveau. In feite is het daarmee al niet meer mogelijk te komen tot een objectieve vaststelling van de vele schadeposten.

LTO Noord constateert zonder meer dat de aanleg van het meer zal leiden tot diverse schadeposten. Naast waardedaling gaat het hierbij om bijvoorbeeld directe gewasschade, indirecte schade door verhoogde bewerkingskosten, inrichtingsschade, beperking teeltmogelijkheden en verhoging teeltrisico. Ook zal er bedrijfsschade optreden. In de LER wordt een opsomming gegeven van de effecten die een verdere uitwerking vragen.

Ad 3. Sociaal Economische Effectstudie Wieringerrandmeer

In de Sociaal Economische Effectstudie Wieringerrandmeer wordt aangegeven dat de productiesector domineert en juist daar afname van de werkgelegenheid wordt verwacht. Van de huidige 460 banen in de landbouw zouden er in 2030 nog maar 300 over zijn. In de LER wordt overigens gesproken over 500 arbeidsplaatsen op agrarische bedrijven in de huidige situatie. Tevens wordt aangegeven dat de landbouw een sterke component heeft in de suikerbietenteelt en dat dit draagvlak weg zou vallen.

Gezien de ruimtelijke structuur, kwaliteiten en ligging van de regio rondom het Wieringerrandmeer is het logisch dat vooral de agrarische productiesector sterk vertegenwoordigd is. Doorvertaling van algemene ontwikkelingen in de land- en tuinbouw in Nederland naar de regio van het Wieringerrandmeer is onjuist. Door de sterke uitgangspositie zijn de sociaal-economische ontwikkelingen in de regio van het Wieringerrandmeer positiever dan de algemene trends. Trends in de land- en tuinbouw in het gebied zijn schaalvergroting, intensivering, vergroening en ketenversterking. Om die reden neemt de werkgelegenheid juist toe, vooral ook hooggekwalificeerd arbeid. De komst van bijvoorbeeld Agriport A7 heeft een sterke invloed op de sociaal-economische ontwikkeling in de regio. Voordat de eerste fase van het Wieringerrandmeer gereed is zullen bij Agriport A7 meer dan 3.000, deels hooggekwalificeerde, arbeidsplaatsen zijn ontstaan. Deze dienen dan ook in de Sociaal Economische Effectstudie te worden opgenomen. Vooral ook omdat in de regio van het Wieringerrandmeer nu plaats is voor 5.560 banen. De verwachting is dat in de Wieringerrandmeer de suikerbietenteelt juist meer kansen biedt voor verdere ontwikkeling in plaats van de genoemde afbouw.

Ad 4. Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse (MKBA)

In de MKBA wordt geconcludeerd dat zowel de variant Halfland als Waterland beide een positief saldo hebben van respectievelijk € 145 en € 152 miljoen. Tevens is geconcludeerd dat in beide varianten de landbouw een negatief

saldo kent van € 27 en € 28 miljoen. Daarbij wordt gerekend met een interestvoet van 4%, waarbij de netto contante waarde wordt gesaldeerd. Opmerkingen die we hebben gemaakt over de LER en de Sociaal Economische Effectstudie hebben effect op de uitkomsten van de MKBA.

Aanvullend daarop hebben wij de volgende agrarische aandachtspunten. Uitgangspunt in de MKBA is dat het nulalternatief gelijk is aan de huidige situatie inclusief autonome ontwikkelingen. Op de autonome ontwikkelingen zijn we hiervoor bij de LER reeds uitvoerig ingegaan.

Genoemd worden de bouw van 1.845 woningen. Dat is inmiddels bijgesteld. Aangegeven wordt dat onder meer de reistijdverliezen, verkeersveiligheidsbaten, verlies van landbouwproductiewaarde en de optie van verbrede landbouw belangrijke posten zijn. De in de LER genoemde negatieve effecten voor de omliggende bedrijven worden hierbij niet genoemd. De kosten hiervan zullen naar onze mening vele miljoenen euro's bedragen. De baten van een bedrijf met 0,5 ha aquacultuur (visteelt) in het randmeer levert een batig saldo op van maar liefst € 40 miljoen. Daarover wordt in de planvorming niets genoemd. Wij verzoeken u dat te onderbouwen aan de hand van opgedane ervaringen elders.

Bij het verlies van werkgelegenheid in de toelevering, verwerking en afzet wordt een verlies van 51 volledige arbeidsplaatsen genoemd met een kostenpost van € 1.071.000,-. Dat is gebaseerd op 43 volledige arbeidsplaatsen op agrarische bedrijven in het plangebied met een vermenigvuldigingsfactor van 2,13. Wij stellen vast dat in de LER andere uitgangspunten worden genoemd. De betrokken bedrijven hebben ook andere schadeposten.

In de berekeningen wordt uitgegaan van een reistijdverlies van 92.000 uren op jaarbasis in 2030 voor het (vracht)autoverkeer en landbouwverkeer. Graag vernemen wij de onderbouwing hiervan, met name het landbouwdeel, gezien het feit dat twaalf bedrijven zowel op Wieringen als in de Wieringermeer land in eigendom hebben en gebruiken. Tevens wordt als uitgangspunt genomen dat de aanleg van het randmeer tot gevolg heeft dat er een afname is van het aantal slachtoffers van 20% hetgeen € 17 miljoen oplevert. Wij verwachten juist een toename van de diverse verkeersstromen bij de aanleg van het randmeer. Langzaam verkeer zal zich juist meer moeten mengen met andere verkeersstromen in vergelijking met de huidige situatie vanwege de noodzakelijke omrijroutes. Het aantal ongelukken zal daarmee juist toenemen.

Berekend is een verlies van de landbouwkundige productie over 1.218 ha in het plangebied van in totaal € 40 miljoen. Wij vragen ons af of de autonome ontwikkelingen hierin zijn verwerkt. De genoemde post winst plus afschrijving per ha van grasland € 1.812,-, van akkerbouwbedrijven € 909,- per ha en van tuinbouw open grond € 1.672,- per ha is gezien de huidige situatie in het gebied te laag. In de LER wordt overigens een verlies van landbouwareaal van 1.383 ha genoemd.

Voor verbreding op landbouwbedrijven wordt genoemd dat 55 bedrijven extra aan verbreding gaan doen met een batenpost van in totaal € 8,3 miljoen. Activiteiten in de verbreding passen over het algemeen niet bij de structuur van het gebied en het voorkomende ondernemerschap. Daar komt bij dat op dit moment de vergoedingen voor verbreding veelal niet meer zijn dan een onkostenvergoeding en/of bijdrage aan opbrengstverlies. Het is vrijwel geen inkomensverhogende post.

Voor vernattingschade voor de omliggende bedrijven is een post opgenomen € 2,9 miljoen bij de variant Waterland. Daarbij wordt uitgegaan van 125 ha waar vernatting optreedt. De natschade op Wieringen is daarbij op 10% en in de Wieringermeer tussen de 10-35% gesteld. Gezien de uitkomsten van de LER is dit veel hoger.

Tevens treedt er schade op door de toename van de verzilting. Dat is op nul gezet omdat verondersteld wordt dat het oppervlaktewater uit het randmeer bij de berekening de zoute kwelsituatie onderdrukt in de wortelzone. Dat kunnen wij niet onderschrijven. Ten onrechte wordt daarbij ook uitgegaan van de huidige situatie.

Bij de milieu-uitstoot worden diverse batenposten berekend voor de uitstoot van landbouwgerelateerde mineralen en gewasbeschermingsmiddelen. Totaal is dat een kostenpost van bijna € 7 miljoen. Daarbij wordt uitgegaan van de huidige situatie. Dat is onterecht gezien de sterke afnemende autonome ontwikkeling van mineralenuitstoot en gewasbeschermingsmiddelengebruik.

Wij vragen ons af of de onderbouwing van de vermeden schade door minder overstromingen bij de variant Waterland van in totaal € 10 miljoen voor landbouw overeenkomt met de uitgangspunten van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier die aangeeft dat tot 2050 geen extra waterberging noodzakelijk is.

Gezien de opmerkingen over de autonome ontwikkelingen in de land- en tuinbouw en de diverse baten en kostenposten zijn wij van mening dat de MKBA onvoldoende onderbouwd is en geen goed beeld geeft van de landbouwkundige situatie binnen de MKBA.

Ad 5. Integrale Effect Rapportage IER

De opmerkingen die we hebben gemaakt over de LER, Sociaal Economische Effectstudie en de MKBA komen tezamen in de IER. Aanvullend daarop geeft de IER aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen. In de IER wordt in tabel 1 aangegeven dat er ten opzichte van de autonome ontwikkeling 0% effect zal optreden wat betreft de toename zoutschade landbouw. Tevens staat in de tabel niets vermeld over vernatting door grondwaterstijging en kweltoename. Bij het kopje landbouw staan slechts 5 effecten met name genoemd. In de startnotitie LER worden er veel meer opgesomd. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de agribusiness en flora en fauna. De autonome ontwikkelingen in de land- en tuinbouw zijn niet als uitgangspunt genomen bij de bepaling van verschillende effecten. Daarentegen wordt dat bijvoorbeeld wel gedaan bij De Noordboog. Er dient een consequente objectieve methodiek gebruikt te worden. Dat is cruciaal om een maatschappelijke verantwoorde beoordeling te kunnen geven. Wederom wordt daarmee als uitgangspunt genomen dat het water uit het randmeer van voldoende kwaliteit is om de huidige gewassen (grasland, granen en suikerbieten) te faciliteren. De rest wordt gewoonweg niet meer genoemd, ook niet de bestaande tuinbouwteelten en intensieve akkerbouwgewassen. Bijvoorbeeld de veelvoorkomende aardappelteelt in het gebied is volgens tabel 5.2 op blz. 45 ook gevoelig voor zoutschade. In de IER wordt aangegeven dat het chloridegehalte in het Amstelmeerkanaal varieert van 200 tot 1.200 mg, met de laagste waarden in de zomer vanwege de intensieve doorspoeling vanuit het IJsselmeer. Vooral in het late voorjaar en zomer wordt er berekend ten behoeve van de landbouw. Het brakke randmeer kan daarmee beslist geen vervanging zijn voor de huidige watervoorziening via het Amstelmeerkanaal. Deze gegevens in de IER dienen nader onderbouwd te worden. In tegenstelling tot hetgeen genoemd wordt op blz. 51 komt de bloembollenteelt in het plangebied wel voor. Wij stellen vast dat in de IER wordt genoemd dat het huidige grondwaterregime in het plangebied voor de landbouw over het algemeen goed tot zeer goed is. In de IER op blz. 73 staat dat met name de landbouw een negatief effect ondervindt van de realisatie van het Wieringerrandmeer. Vervolgens worden een aantal optimalisatiemogelijkheden genoemd. Dat dient nader uitgewerkt te worden. De tekst in de samenvatting van de IER over de gevolgen voor de landbouw kunnen wij in zijn geheel niet onderschrijven. Zie daarvoor de opmerkingen bij de deelonderzoeken. Dit is ook volkomen in strijd met de pilot Koom-Lont waarbij als uitgangspunt is genomen dat het randmeer een negatieve grondexploitatie heeft.

Ad 6. Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord, Ontwerp partiële herziening Wieringerrandmeer

LTO Noord is van mening dat bij de planontwikkeling en de drie uitgewerkte alternatieven de positie van de land- en tuinbouw onvoldoende is meegenomen. Dat blijkt overduidelijk uit de LER en de kritische opmerkingen die we daarbij plaatsen. In de tekst op blz. 8 is opgenomen dat voorzien is in De Noordboog, een robuuste ecologische verbinding met daaraan gekoppeld functies als landbouw, recreatie en toerisme. Dat is later uitgewerkt op blz. 24 en 25. Aangegeven wordt dat de aanleg van het Wieringerrandmeer onderdeel uitmaakt van de robuuste verbindingzone De Noordboog. Vastgesteld is dat voor het westelijk deel van de Noordboog de ambitie van een robuuste ecologische verbinding op dit moment niet haalbaar wordt geacht. Het westelijk deel van De Noordboog wordt daarom gerealiseerd volgens de landschapsvariant. Overigens zijn hiervoor nog geen middelen beschikbaar gesteld. Het ligt daarmee voor de hand om voor de oostelijk uitwerking van De Noordboog bij het Wieringerrandmeer rekening te houden met de ambities en mogelijkheden van de westelijke uitwerking. Op deze wijze is er dan immers sprake van functionele zone van de westkust tot aan het IJsselmeer. In de tekst is op diverse plaatsen opgenomen dat er sprake is van 1.800 extra woningen. Inmiddels is duidelijk geworden dat dit in het plan opgehoogd is naar ruim 2.000 woningen. Op blz. 20 is opgenomen dat uit de IER blijkt dat realisatie van het Wieringerrandmeer betekent dat 30 agrarische bedrijven hun bedrijfsvoering zullen moeten beëindigen of verplaatsen. Twaalf agrarische bedrijven in de Wieringerrandmeer ten zuiden van het Wieringerrandmeer worden beïnvloed door vernatting. Daarbij merken we op dat er nog veel meer negatieve effecten zijn. Deze zijn opgesomd onder het commentaar op de LER.